

EENE KOLONIE VAN AALSCHOLVERS EN LEPELAARS IN DE HORSTERMEER.

DOOR

W. ROELOFS.¹

Onze plassen en lage venen worden meer en meer op groote schaal drooggemaakt. Weinigen zullen zich over die aanwinst van land beklagen en betreuren dat groote oppervlakten, nu slechts voor de visserij en de nijverheid van het rietsnijden van waarde, in vruchtbare weiden en akkers herschapen worden. De vriend der ongekunstelde natuur ziet het echter met leedwezen aan, dat eene der plaatsen van zijne lievelingsstudie steeds kleiner wordt. Vele planten toch, aan plassen en moerassen eigen, verdwijnen met deze of worden zeldzamer. De dieren die zij huisvesten en die er zich mede voeden, deelen in hun lot, en sommige soorten zullen in de toekomst misschien niet meer als tot de inlandsche behoorende kunnen gerekend worden.

Het kan dus eenige belangstelling wekken, eene schets te geven van een der minst gewone tooneelen, die de nabijheid onzer watervlakten nog opleveren en die binnen eenige jaren waarschijnlijk niet meer zullen bestaan.

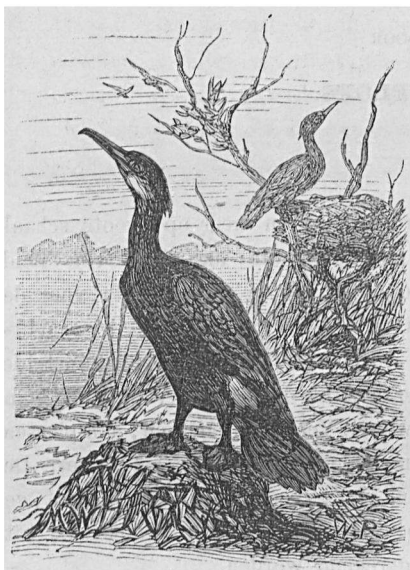
Nog niet lang geleden zag men in de nabijheid van Rotterdam een uitgestreken plas, die kleine stukken land, met riet en struiken begroeid, omsloot en waarop eene ontzettende menigte watervogels van allerhande soort nestelden.² Velen daarvan zijn zeldzaam in ons land en misschien

¹ De houtsnedden bij dit opstel zijn vervaardigd naar teekeningen van den schrijver, den met roem bekenden landschapschilder, zelve. De Redactie.

² Aalscholvers-eiland; zoo genaamd naar de Aalscholvers of Schollewaars, eene der

voor altijd verdwenen; de plas is drooggemaakt en waar vroeger Aalscholvers, verschillende reiger- en eendensoorten woonden, weiden nu vette melkkoeien en woldragende schapen.

Men had mij vaak gesproken van eene dergelijke plek bij Vreeland aan de Vecht, en toen ik in het laatst van Mei van het vorige jaar met een paar vrienden in den omtrek was, besloten wij aan de zoogenaamde Horstermeer en hare gevleugelde bewoners een bezoek te brengen. De jagtopzichter van den eigenaar bracht ons in een schuitje zoo dicht mogelijk, door riet en waterplanten heen, bij de vogelnesten,

Gewone Aalscholvers of Schollevaarders.

die zich op een, van alle zijden door water ingesloten grond bevinden. Van dien kant was het moeilijk aan land te gaan, zonder gevaar te loopen van door den veenachtigen grond te zakken, en wij moesten ons tevreden stellen met, op de banken van het schuitje staande, op zekeren afstand de vogels te zien. De kolonie bestaat hier uit eenige honderden vogels van twee soorten, Aalscholvers en Lepelaars. De eersten, die wat dichterbij waren, zaten op den grond dicht bij elkander en richtten zich zoo veel mogelijk overeind, met uitgestrekte hals en kop, om de indringers te kunnen zien; zij hadden op dien afstand het aan-

zien van kleine palen, of zwartgeschilderde palissaden, die men in den grond had geplant en herinnerden aan de afbeeldingen van op zeekusten geschaarde Pinguïnen. Niet vóór dat wij hen door schreeuwen en plassen met de rociriemen opjoegen, namen zij de vlucht en zweefden over ons hoofd, om in de verte op het water weder neder

vogelsoorten die er zich ophielden. In den jaargang 1864, bl. 243, is door Professor HARTING van dit eiland en het vogelen-leven aldaar eene beschrijving gegeven. Thans is het door uitmaling van den plas verdwenen.

te strijken. De lepelaars volgden en weldra was de lucht met de schoone witte vogels bedekt, die in breede kringen rondgierden.

Hoewel bij vakkundigen de twee soorten van vogels verre van onbekend zijn, zal het anderen lezers niet onverschillig wezen, hen wat meer van nabij te leeren kennen.

De Aalscholver, Schollebaar of Rotgans, zooals hij op sommige plaatsen bij ons genoemd wordt, behoort tot een geslacht of afdeling, waartoe slechts eenige weinige soorten behooren en waarmede de Pelikanen verwant zijn. Hun voornaam kenmerk bestaat in den vorm der voeten, waarvan de achtereen, eenigszins naar binnen gericht, door een zwemvlies met de andere teenen vereenigd is; zoodat de vier teenen door groote zwemvliezen verbonden zijn. Bij de Schollebaars is de bek vrij lang, tot bij het uiteinde bijna recht; de punt der bovenkaak haakvormig omgebogen; het lichaam langwerpig, de hals lang, de staart afgerond. Men kent twee soorten van Aalscholvers, die beiden in ons land worden aangetroffen. De gewone, waarmede wij voor het oogenblik te doen hebben en die ik alleen in de Horstermeer zag, en de gekuifde. ¹ De gewone Aalscholver wordt tot 1 Meter lang en heeft dan 1 Meter 70 centimeters vlucht, ² maar zulke groote voorwerpen schijnen bij ons slechts zelden voor te komen. Een voorwerp van de Horstermeer bereikte slechts 1 Meter 20 centimeters vlucht.

De vederen van rug en vleugels zijn bruinachtig, met blauwzwarte zoomen, de staart, hals en onderdeelen zwart, met zwakken groenachtigen metaalglans, de kop van onderen en de wangen wit, de bek geelachtig, de oogen groen. De soort is ver over de aarde verspreid; zij bewoont de plassen, moerassen en zeekusten van het koude en gematigde Europa, een groot gedeelte van Azië, Noord-Afrika, en volgens BREHM, zelfs de West-Indische eilanden.

Zijn voedsel bestaat uit visch en hij schijnt zeer vraatzuchtig.

De LEPELAAR ³ behoort tot de zoogenaamde steltloopers, waaronder zooals men weet ook de reigers en ooievaars gerekend worden.

Het is een schoone, bevallige vogel, van de grootte van een kleinen reiger; met uitzondering van een ring om den hals en de tot eene kuif verlengde vederen van het achterhoofd, die geelachtig zijn, geheel wit.

¹ *Phalacrocorax carbo* en *Ph. Graculus*.

² BREHM, "La vie des animaux" (traduct. française). Zie ook H. SCHLEGEL. "De dieren van Nederland."

³ *Platalea leucorodia*.

De pooten zijn zwart, de oogen rood. De bek, waaraan de vogel in vele talen zijn naam verschuldigd is, geeft het dier een eigenaardig aanzien. Deze is lang, plat, in het midden zijdelings versmald en aan het uiteinde lepelyvormig verbreed. De kleur is zwart, de schijf, aan het uiteinde, geel. De bovensnavel is op eene vreemde wijze in overdwars gegroefd. De lepelaar voedt zich met visch, vischkuit, wormen, slakken en maskers van insecten. Hij wordt in het warme Europa, Noord-Afrika, Klein-Azië en Hindostan gevonden en het is merkwaardig dat de vogel in Holland en, zoo het schijnt, niet in

Lepelaar.

denaburige landen voorkomt. Terwijl de schollebaar des winters bij ons vertoeft, is de lepelaar een trekvogel.

Ik keer tot de Horstermeer terug. Bij een tweede bezoek landden wij van eene andere zijde aan en kon ik, mijn geleider den jager volgende, de vogels en hunne nesten van meer nabij opnemen.

De grond, met riet, varenen wilgenstruiken begroeid, is op de plaats door de lepelaars uitgekozen, platgetreden en van alle groen beroofd. De nesten liggen dicht bij elkander op den grond, zoodat men vaak met moeite er tusschen door kan gaan. Zij zijn zonder veel zorg uit takken en rietstengels ge-

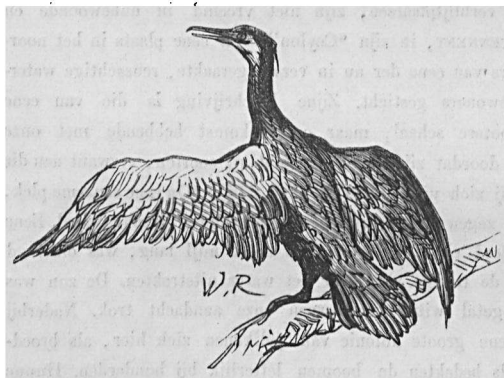
bouwd en omtrent een halve Meter hoog. De andere soort nestelt, voor zoover ik kon zien, alleen op de struiken. Het schijnt vreemd, dat twee zulke uiteenlopende dieren, zoo dicht in elkanders nabijheid, dezelfde plaats tot woning hebben uitverkoren en de weinig weerbare lepelaars de nabijheid der gulzige aalscholvers niet schijnen te vreezen.

Op vele plaatsen is de grond bedekt met, door deze laatsten, plat-

getreden rietpollen, zoodat er vaste en met nedergebogen stengels bedekte hoopen, ter hoogte van eene gewone mand, van gevormd worden. Zij ontstaan door het herhaalde zitten van den vogel op dezelfde plek; hetzij om op het droge te zijn, om beter rond te kunnen zien, of omdat het hem moeielijk valt, van den vlakken grond op te vliegen.¹ Op het oogenblik van mijn bezoek hadden de aalscholvers eieren, en sommigen schenen nog druk bezig hunne nesten te herstellen of te voltooien. De lepelaars hadden jongen, twee of drie in een nest.

Bij een derde bezoek, in het begin van Augustus, waren de kleine Aalscholvers uitgebroed, en de jonge lepelaars konden bijna reeds vliegen. Bij de eersten kon men een vreemde onophoudelijke trilling van de wangen en de keel opmerken. Het vel van die deelen schijnt sterk uitzetbaar, vooral op jongen leeftijd, en doet dan aan den zak onder den bek van den pelikaan denken.

Zij die eenmaal den vogel van nabij hebben gadeslagen, zullen door de vreemde houdingen, die hij soms aanneemt, getroffen geweest zijn. Uit het water komende, waarin hij voortreffelijk zwemt en duikt en steeds het achterste gedeelte van het lijf en den staart onder houdt, zet hij zich neder en strekt in opgerichte houding de beide vleugels, of

Aalscholver met uitgespreide vleugels.

soms slechts een vleugel uit, om zich te drogen. Hij blijft dan zonder beweging in dezelfde houding, die hem het aanzien geeft van een slecht opgezette vogel.

Zijn uiterlijk en levenswijze doen niet vermoeden, dat hij voor veel opvoeding vatbaar is, en toch schijnt de ondervinding het tegendeel te bewijzen.

De heer MAITLAND, toen directeur van den dierentuin in den Haag, verhaalde mij dat een dier vogels, uit den tuin ontsnapt zijnde en in de

¹ Op het vroegere Schollevaars-eiland kwamen vele dergelijke hoopen voor. Zie jaargang 1864, bl. 247, 248, waar ook eene afbeelding daarvan gegeven is. Daar is echter eene andere verklaring van het ontstaan dezer kleine hoogten gegeven.

grachten van de stad rondzwemmende, weldra de aandacht had getrokken en door de straatjongens met het werpen van steenen vervolgd was. Reeds was een zijner vleugels, door een' steen getroffen, gebroken en het arme dier zou het waarschijnlijk met den dood bekocht hebben, toen zijn oppasser, hem overal zoekende, nog bijtijds als redder verscheen. De man leende een schuit van een nabijgelegen schip, en voer naar de vervolgte. Deze, verre van te ontvluchten, kwam naar hem toe, liet zich opnemen en geduldig naar den tuin terugbrengen.

Men weet overigens dat de Chineezzen zich van het dier, tot het vangen van visch, bedienen en het zich dus ten nutte weten te maken. Voor zooverre mij bekend is, zijn het alleen de eieren van Aalscholvers en Lepelaars, die aan deze vogels bij ons eenige waarde geven.

Maar is hun nut niet groot, laat ons wenschen dat wij de dieren nog lang in ons land kunnen gadeslaan zooals in de Horstermeer. De studie der levenswijze en zeden van minder bekende diersoorten heeft zijn waarde voor elken beschaafden opmerker. ¹

¹ De vergaderingen of kolonies van verschillende vogelsoorten bij elkander wonende op voor hen allen geschikte verblijfplaatsen, zijn niet vreemd in onbewoonde en woeste struken. Zoo spreekt E. TENNENT, in zijn "Ceylon", van eene plaats in het noorden van het eiland aan de oevers van eene der nu in verval geraakte, reusachtige waterkommen, door de vroegere bewoners gesticht. Zijne beschrijving is die van eene vergaderplaats, op oneindig grootere schaal, maar overeenkomst hebbende met onze hollandsche vogelkolonie; temeer doordat zij is samengesteld uit soorten, verwant aan die in de Horstermeer. Zie hier hoe hij zich uitdrukt (Vol. II, p. 505): "Op eene eenzame plek, nabij het midden van het meer, zagen wij onverwacht een verwonderlijk schouwspel. Eene watervlakte, twee of drie honderd ellen breed en eene halve mijl lang, was omringd door hoog geboomte, waarvan de takken zich over het water uitstrekten. De zon was nog niet op, toen een groot getal witte voorwerpen onze aandacht trok. Naderbij gekomen, bleek het ons dat eene groote kolonie van pelikanen zich hier, als broedplaats, gevestigd had. De vogels bedekten de boomen letterlijk bij honderden. Hunne nesten, zooals die van de zwaan, uit dikke takken samengesteld en groote vlakten vormende, lagen op de waterpas, d. i. horizontaal uitgestrekte armen van het geboomte. Elk nest bevatte drie eieren, wat grooter dan ganzeneieren. Het mannetje stond geduldig naast het broedende wijfje. Dit was niet alles. Behalve de pelikanen hadden andere watervogels de plaats uitverkoren en zaten bij duizenden op de hoogste takken: slanke flamingo's, reigersoorten, ooievaars, ibissen en andere steltloopers. Wij hadden hen verstoord, voor het dagelijksch vertrek naar hunne vischplaatsen. Langzamerhand en naar mate het lichter werd, begonnen zij zich te bewegen en naar alle kanten rondziende, strekten zij e lange pooten achter het lijf, sloegen de breede vleugels uit, rezen bij groepen in de

lucht en zweefden langzaam weg, in de richting der zee kust. De pelikanen zetten zich, zoo het scheen, later in beweging. Zij lieten zich zoo dicht door ons naderen, als de mocrassige natuur van den grond toeliet, en zelfs wanneer een gewerschot onder hen gelost werd, bewogen zich alleen de vogels, die door een gedeelte van het schot getroffen waren. Het getal der vogels was zoo groot, dat het water, waarboven zij nestelden, zwermde van krokodillen, aangetrokken door het herhaalde vallen van de jonge vogels. Een der inlanders weigerde, uit vrees voor de krokodillen, door het water te waden, om ons een der grootere, door een schot getroffen pelikanen te brengen. Het geheel leverde een treffend schouwspel op."